

Det billige forsvaret finnes ikke

TOROLV REIN

Kronikkforfatteren er admiral og norsk forsvarssjef

Da Forsvarstudien 91 ble presentert i vår, markerte det slutten på flere års omfattende fagmiliterære vurderinger av våre forsvarsbehov. Forsvarssjefen anbefalte på dette grunnlag et nært styrkenivå for Forsvaret som kombinerte erkjennelsen av positive trekk i den sikkerhetspolitiske utvikling med en innebygget forsikring mot usikkerheter i fremtiden.

Forsvarskommisjon 90 la samtidig frem sin innstilling med en ressursbegrenset struktur, som på enkelte punkter lå vesentlig under Forsvarssjefens anbefaling. Hærens krigsorganisasjon mer enn halveres, og sjøinvasjonsforsvaret svekkes. For Luftforsvaret hadde ikke kommisjonen vesentlige avvik fra den fagmiliterære anbefaling.

Vårt forsvar må være avstemt til vår sikkerhetspolitiske ambisjon. Hittil har denne ambisjonen vært at vi skal kunne forsvare oss mot en invasjon. Når ressursene blir knappe, dukker forslagene om de billige løsningene opp. Jeg må bare beklage, det bekvemme og billige forsvar som kan verne om vår suverenitet, er ikke kjent blant fagfolk.

Når det er sagt, benekter jeg ikke at det er mulig å legge om til et langt billigere forsvar. Men det betinget at politikerne er villige til å akseptere den risiko som følger med, og klart tilkjennegir at de oppgavene som skal løses, blir av en helt annen karakter enn å verne om landets suverenitet og å forebygge krig.

Hittil er det ikke avgitt politiske erklæringer om en omlegging i den retning, men budsjettutviklingen taler sitt urovekkende språk.

” Kritisk avhengig av en synsk utenriksledelse ”

Med det foreliggende 1993-budsjett peker nå budsjettutviklingen på faretruende økonomiske nivåer

de bratt nedover mot et lavere budsjettnivå enn det vi har vurdert i våre studier.

De bekymringene som FK 90s struktur voldt, blekner mot det som avtegner seg som de fremtidige realiteter. Vi kan ikke med sikkerhet si hva som vil skje på disse lave budsjettnivåene. En ting er sikkert, vi blir stilt overfor fundamentale avveininger og valg som må baseres på nye og grundige studier.

Et alternativ kan være å videreføre invasjonsforsvaret ved å basere oss på en langt større avhengighet av allierte forsterkninger, med andre ord en utstrakt arbeidsdeling med våre allierte. Men det er meget tvilsomt om andre land i dag er villige til å inngå sterkt bindende avtaler om arbeidsdeling. Det er vanskelig å se at noe NATO-land i dag f.eks. ville stasjonere styrker på norsk jord. Ikke minst den avstøtelse av politisk handlefrihet i krise som slike løsninger innebærer, gjør dem ventelig lite politisk tiltalende.

Vi kan også velge et kjerneforsvar som kan ekspandere til et brukbart invasjonsforsvar ved gjenoppbygging av Forsvaret over tid dersom den politiske utvikling skulle føre til at en klart identifiserbar trussel vender tilbake. Et kjerneforsvar organisert for å opprettholde kompetanse og potensial for gjenoppbygging over tid er imidlertid kritisk avhengig av en ualmennlig forutseende, nærmest synsk, utenriksledelse. Gjenoppbygging tar lang tid, minst fire-fem år, og det krever meget tidlige og vidtrekkende politiske beslutninger.

Et annet alternativ er å akseptere et lavere ambisjonsnivå og en annen forsvarsmodell, slik at vi kun kan bekjempe militære utfordringer av typen terrorisme, spesialstyrkeoperasjoner, raids, flyangrep etc., men hvor vi raskt vil måtte gi tapt overfor en regulær invasjon. Målet for dette vil altså være å påtvinge motparten en invasjon i full skala, dersom han ønsker å fremme sine politiske interesser overfor oss med militære midler. Helt uten verdi vil et slikt forsvar ikke være, ettersom fremmede makters politiske mål, og dermed den militære maktbruk, kan variere i omfang og intensitet. Det ville imidlertid være intet mindre enn et forsvarspolitisk hasardspill å basere hele vårt vern mot en fremmed makts innmarsj på noe så uforutsigbart som motpartens vurdering av om hans politiske mål rettferdiggjør en omfattende operasjon mot vårt land eller ikke.

” Yte motstand i et okkupert land ”

Hvordan vi enn snur og vender på vil ethvert strukturalternativ på våre økonomiske nivåer være for-

RISIKO: Kuttene i forsvarsbudsjettet peker nedover mot et nivå der vi ikke lenger kan hevde vår suverenitet og forebygge krig i vårt område.

bundet med en betydelig risiko for vår sikkerhet. En struktur valgt i åpen erkjennelse av at vi ikke vil være i stand til å forsvare oss mot en invasjon, må tolkes som en politisk erklæring om at over en viss grense for maktbruk mot landet er det ikke formålstjenlig å forsvare vår suverenitet. Vår sikkerhetspolitiske ambisjon trimmes derved ned til å kunne yte motstand i et okkupert land.

Selv om vi velger et lite kjerneforsvar med det mål å bygge det opp igjen til et fullverdig invasjonsforsvar i krise og krig, er det stor risiko for ikke å kunne nå dette målet når behovet melder seg. Betraknings-

sessens og tidsfaktoren er beheftet med så store usikkerheter at vår forsvarsevne kanskje bare er en illusjon når vi blir krevet.

Like alvorlig er det at Forsvarets krigsforebyggende effekt blir svekket. Vi må nemlig regne med å gi avkall på to viktige prinsipper for vår forsvarsinnsats, nemlig å hevde vår suverenitet og å forebygge krig i vårt område. Ved valg av strukturalternativer på lavere økonomiske nivåer er det viktig at politikerne klargjør hvilken rolle de har tiltenkt Forsvaret og hvilke oppgaver det skal løse. Det norske folk har til enhver tid krav på å vite hvilket forsvar vi har og hva det kan utrette.

Er det et stort misforhold mellom Forsvarets kapasitet og de oppgaver som er pålagt uten at dette blir bekjentgjort, blir Forsvaret et folkebedrag.

Det som skjer med Forsvaret i disse dager, har flere likhetstrekk med det som skjedde i 30-årene. Det hersker begeistring over at freden er kommet, og forestillinger om at Forsvaret har utspilt sin rolle finnes. Likevel ser det ut til at de fleste politikere fortsatt har motstandskraft mot sikkerhetspolitisk ønsketenkning og forsvarspolitisk hasardspill. Jeg har også tillit til at vi i dag har en forutseende utenriksledelse. Det ropes ikke ulv i utide, men i erkjennelsen av at ulven ikke er utryddet, utelates det slett ikke at det kan bli nødvendig å rope et varsko.

” Det verste kan skje ”

Vi har en meget profesjonell og godt utbygget etterretningstjeneste, som har ivarettat landets interesser på en fremragende måte i vanskelige tider. Personellet i denne tjenesten er meget vel kvalifisert, dyktige og spesielt betrodd og trofaste tjenere i den krevende oppgaven å ivareta rikets sikkerhet. Jeg nøler ikke med å karakterisere etterretningstjenesten som det viktigste tilitskapende tiltaket vi i mange år har anvendt med stort hell i vårt område. Det må ikke være snøv av tvil om at etterretningstjenesten fortsatt vil være prioritert og vår første forsvarslinje og vokter av freden i vårt område.

Jeg mener også at det er en betryggende mental beredskap blant folk, likegyldigheten har ikke tatt overhånd. Foreløpig utelukker svært få at det verste kan skje. På militær side har vi, i motsetning til det som skjedde i mellomkrigsårene, tilpasset oss realitetene for å sikre at vi har et effektivt og oppgående forsvar, selv om det blir på et lavere nivå.

Noen mener at en ny forsvarskommisjon må oppnevnes snarest. Til det bør det bemerkes at FK 90 ga meget verdifulle retningslinjer og grunnlag for utformingen av Forsvaret. En ny forsvarskommisjon nå vil neppe komme frem til noe bedre grunnlag. Den vil heller ikke bidra med noe annet nytt, og er derfor unødvendig.

De strukturalternativer som må foretas, skal vi på fagmiliterære side klare utmerket godt. En ny forsvarsstudie er derimot nødvendig. Den vil bli igangsatt så snart som praktisk mulig, for å kunne utarbeide valgmuligheter for de vanskelige beslutninger som må tas i utformingen av Forsvaret om vi skulle havne på et lavt økonomisk nivå.